

Lenka Rovná: Kdo vládne Británii?

1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2004, 208 stran, ISBN 80-86429-27-X.

Nakladatelství Slon se rozhodlo přijít na trh s novou edicí, popisující politické systémy různých zemí světa. Soudě podle prvního vydaného svazku a dalších dvou avizovaných, zpočátku půjde hlavně o práce českých nebo v Česku působících autorů, tematicky zaměřených na Evropu. Jde o edici příručkového typu, sloužící zejména studentům (autory prvního a dalších dvou připravovaných svazků jsou vysokoškolští učitelé), která by měla zaplnit určitou mezeru na našem populárně-odborném knižním trhu a současně využít autorský potenciál českého vysokého školství. Politické systémy patří totiž již po léta k běžně přednášeným předmětům na univerzitách v Brně, v Praze a v Olomouci.

Dílem, jež novou ediční řadu zahajuje, je kniha Lenky Rovné, věnovaná politickému systému Velké Británie. Poněvadž dojem z prvního svazku ovlivní svým způsobem i dojem z celé edice, stojí za to věnovat se mu poněkud blíže.

Docentka Lenka Rovná, vedoucí Katedry západoevropských studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, proděkanka pro public relations téže fakulty a předsedkyně České asociace pro evropská studia, je navíc autorkou několika populárně-vědeckých knih i řady článků a má zkušenosti ze studia a hostování v Anglii a v Kanadě. Patří určitě k nejpovolanějším domácím autorům, kteří by měli toto téma zpracovat. Probíranou látku si rozvrhla pečlivě, nevynechala nic, co by mělo být zpracováno kvůli důležitosti srovnání, nebo proto, že jde o britské specifikum.

Po všeobecném úvodu autorka postupně probírá jednotlivé segmenty britského politického systému – ústavu, královský úřad, vládu, ministerstva, státní správu, místní správu, parlament, politické strany, zájmové skupiny, volební systém a soudní aparát. Následují kapitoly o decentralizaci státní správy ve Velké Británii (tzv. devoluce) a o vztazích Velké Británie s Evropskou unií.

Pokud se týká uvedených segmentů (kapitoly 3–12), L. Rovná se snaží o co nejpodrobnější pohled. Občas oživuje text příklady; podrobnosti ze života Dolní sněmovny konzultovala s Giselou Stuartovou, poslankyní sněmovny a členkou prezidia evropského konventu). Místy se sice vyjadřuje méně srozumitelně a občas se jí do textu vloudí drobná chyba nebo nepřesnost, podává však vcelku dobrý a vyvážený pohled na fungování britského politického systému. Ačkoli nejde o výsledek autorského výzkumu, nepochybně se jedná o shrnutí dlouholetého studia dotyčné problematiky.

Velmi podrobně a kvalitně jsou zpracovány zvláště kapitoly o *parlamentu* (kapitola 8) a o *politických stranách* (kapitola 9), kde autorka popisuje i podrobnosti typu: v kterých restauracích kolem parlamentu je slyšet zvonek svolávající poslance k hlasování či výši a strukturu poslaneckých příjmů (Rovná, 2004, s. 139 a 142). Rovněž hlavní pasáže, věnované praktickým aspektům činnosti kabinetu a ministerstev, působení *zájmových skupin* (kapitola 10), volbám a volebnímu chování (kapitola 11), jsou kvalitní, i když jsou zpracovány poměrně zkratkovitě a možná by si zasloužily širší prostor. Kdo se zajímá o specifika britského ústavního systému, jistě ocení kapitoly o *soudech* (kapitola 12) a o *konstituci* (kapitola 3), kde se však čtenář musí potýkat s mírně zmateným výkladem. Ke specifickým svým způsobem patří též instituce britské královské vlády. V této oblasti mohla však autorka trochu slevit z obdivu a raději třeba vysvětlit, co v praxi znamená královské právo podpořit a právo varovat (Rovná, 2004, s. 76).

Určité rozpaky vyvolává rovněž její přístup k pramenům. Kdo by očekával, že mu recenzovaná kniha přinese základní přehled a současně vodítka, kde by se mohl dozvědět podrobnější údaje ke specializovanému studiu, bude trochu zklamán. Na mnoha místech L. Rovná očividně využívá informací, které nasbírala osobně. Jiné pasáže se zase zřejmě

opírají o shrnující exkurzy ze studií, primárně zaměřených na jiné téma. Základní přehled o doplňující literatuře však čtenář přece jen získá.

Autorka se snaží „pokrývat“ odkazy průběžně celý text (často každý odstavec), ale v některých případech to spíše mate. To, že místní správy ve Velké Británii spotřebují kolem 16 % hrubého domácího produktu (HDP), je sice zajímavá informace, stejně zajímavé by ovšem bylo vědět, odkud byla čerpána. Příslušný odstavec textu pokračuje však nástínem reformy financování místních správ a zmínkou o skandálu na radnici v Liverpoolu. Nakonec je uveden odkaz na pramen. Z něho není ale jasné, zda obsahuje pouze podrobnosti k uvedenému skandálu, anebo i k oněm 16 % HDP (Rovná, 2004, s. 120). Na mnoha jiných místech, především v historických oddílech, naopak autorka uvádí odkazy celkem zbytečně, když se snaží dokládat všeobecně známé skutečnosti, u nichž kromě toho neodkazuje na studie, ale třeba jen na kompiláty typu Dějin Británie z edice Dějiny států, vydané Nakladatelstvím Lidové noviny.

K lepší orientaci čtenáře v dané problematice příliš nepřispěje ani uspořádání bibliografie. „Prameny“ jsou téměř bez výjimky internetové zdroje, což znamená směs deníkových článků, oficiálních dokumentů a studií, některé internetové adresy jsou uvedeny s nadpisy, jiné bez, takže mnohé je čtenář schopen identifikovat teprve poté, kdy si je zkusmo otevře. „Články“ jsou jak články, tak i příspěvky ze sborníků plus dva ministerské projevy. Skutečné články jsou bez výjimky od českých autorů. Seznam nadepsaný „knihy“ pak obsahuje též sborníky, jejichž jednotlivé části jsou uvedeny mezi „články“. Poměrně obsáhlý, ale tematicky nevyrovnaný seznam „kniha“ zahrnuje jen tři práce, které se věnují britskému politickému systému, vydané po roce 2000, ačkoli zajímavých studií by se jistě našlo více, a to především k tématům devoluce, vývoje politických institucí za Blairovy vlády a vztahu Velké Británie a Evropské unie. Sledujeme-li poznámky pod čarou, snadno zjistíme, že autorka čerpala z několika hlavních zdrojů. To nemusí být u knihy tohoto typu – nepředkládající výsledky žádného výzkumu – na závadu, poněkud to však zpochybňuje její tvrzení, že „*pracovala s nepřeberným množstvím literatury*“ (Rovná, 2004, s. 18). Pravdě blíže asi bude, že pracovala víceméně s tím, co měla právě fyzicky po ruce. Nejen pramenná základna, ale také nedostatky ve stylu a uspořádání textu, jakož i mezery ve zvládnutí určitých okrajových témat budí dojem, že kniha byla psána na zakázku s krátkou lhůtou.

Autorka se zvláště zpočátku pokouší o maximálně uvolněný, až hravý styl, ale protože s ním nemá zkušenosti, je výsledek místy právě opačný – křečovitý: „*Pod římským vlivem a za jeho přispění se rozvíjela městská centra, fórum se pyšnilo bazilikou, trhem, soudním dvorem, správními úřady.*“ (Rovná, 2004, s. 21.) „*Nejen válkou byli živi Skotové – i když tou především – rozvíjela se i jejich tradice uměnovědná, hojně podporovaná skotskou církví.*“ (Rovná, 2004, s. 231.)

Naštěstí pro čtenáře se autorka pokouší být takto nonšalantní především v pasážích, věnovaných historii, kterých v knize není příliš mnoho. Tam četbu někdy komplikují i krkolomné překlady z angličtiny: „... *velmi silné správní vazby založené na krevní příbuznosti.*“ (Rovná, 2004, s. 21.) Jakmile se autorka dostane na „pevnější půdu“ věcného popisu, heslovitých odkazů a chronologických přehledů, je text rázem sice trochu sušší, ale současně o poznání čtivější.

V textu jsou tu a tam velkým písmem vysazeny definice pojmů, které L. Rovná pokládá za důležité, což má čtenáři usnadnit orientaci v problematice. Výběr touto formou definovaných pojmů je však bohužel dost subjektivní. Mělo by jít víceméně o pojmy, spojené s britskou politickou tradicí, ale mnoho z těch, které nejsou obecně známé a s nimiž recenzovaná kniha pracuje, zde chybí. Naopak není jasné, proč jsou zařazena vysvětlení jako pojem pravice a levice, nacionalizace, nebo dokonce pojmy z historie, které nemají žádný zvláštní vztah k vývoji britského politického systému, jako je černá smrt (morová epidemie za pozdního středověku) nebo Války růží (Rovná, 2004, s. 162, 32, 130 a 25).

Na konci publikace je uveden slovníček anglických (nepřekládaných či obtížně přeložitelných) pojmů, jenž je zase příliš stručný. Pro snazší orientaci v knize i v celé problematice by bylo užitečné ho rozšířit, ať už o pojmy, které mají v textu knihy zdůrazněné vysvětlení – jehož hledání ale často zabere čas –, nebo je jejich vysvětlení ukryto kdesi v textu (question time, Privy council, whip, quangos, ale také pojmy toryové a whigové). Rovněž zařazování různých doplňkových materiálů, jako jsou tabulky, je hodně nesystematické.

Recenzované publikaci by jistě prospěla lepší jazyková korektura. Autorka např. používá na jednom místě zavedené české termíny anglikánská a presbyteriánská církev, jinde zase anglická a presbyterní (možná vzhledem k originálu přesnější, ale v češtině nepoužívaný pojem – *Rovná, 2004, s. 25 a 56*). Není také jasné, proč používá např. termín nacionalizace místo znárodnění (když navíc na některých místech píše o znárodněných podnicích). Najít chyby není těžké u řady vlastních jmen. Namátkou je možné uvést např.: Antoninova, nikoli Antoniova zeď, John Profumo, nikoli Porfumo, David Owen, nikoli Robert (*Rovná, 2004, s. 139*).

Konečně určité mezery lze objevit rovněž v odborné fundovanosti. Je zřejmé, že vlastním autorčiným „polem“ je Anglie, především současná. Horší je to už s historií a především s národnostními vztahy. K nejslabším místům knihy patří bez diskuze kapitola o devoluci. Severní Irsko, bolavý bod britského politického systému, jehož správa navíc vedla i k diskuzím o hranicích omezování občanských svobod, L. Rovná odbývá dvěma stránkami, Walesu věnovala jednu stránku, načež následuje více než dvanáctistránkový oddíl, nazvaný *Hlubší sonda do Skotska, „národa bez státu“*. Kdo by však očekával skutečnou hlubší sondu do problematiky skotského nacionalismu, nebo dokonce vysvětlení toho, proč je Skotsko o tolik důležitější než ostatní autonomní oblasti, bude zklamán. Poté, kdy se prokouše bez ladu a skladu nakupenými daty a historikami z dějin anglicko-skotských vztahů až do 18. století, čeká ho na jedné stránce stručná informace o vzniku moderního skotského nacionalismu počátkem 20. století (bez jakéhokoli vysvětlení pozadí) a pár vět o devoluci ve Skotsku. Čtenář se však ani nedozví, kdy byl zřízen např. skotský autonomní parlament (proto ho musí napadnout, aby si nalistoval příslušnou pasáž v kapitole o politických stranách). Protože ke skotské otázce nepřináší autorka nic zásadního, vzniká dojem, že shodou okolností měla ke Skotsku prostě při ruce několik knížek, zatímco speciálně k Severnímu Irsku žádnou a k Walesu jeden článek v Politologické revui.

I když vzhledem k náplni knihy nejde o zásadní témata, je s podivem, jak L. Rovná může šmahem označit obyvatele Severního Irsku za Iry a Walesu za Velšany, a tak smísit hledisko národnostní a regionální příslušnosti. Z textu nejenže prosvítá vágní povědomí o podstatě národnostního cítění v různých částech Velké Británie, ale schází také napojení autonomních snah na celobritský kontext. Autorka měla příležitost více zdůraznit genezi autonomie – zasadit otázku autonomie do soupeření mezi labouristy a konzervativci –, jakož i rozdíl mezi Severním Irskem na jedné straně a Skotskem a Walesem na druhé straně. Místo toho v podstatě odkázala čtenáře na minulost vztahů mezi Anglií a dotýčnými oblastmi, a tak mu mezi řádky naznačuje, že současné národnostní třenice jsou přímým důsledkem střetů, táhnoucích se od středověku. Čtenáři by jistě poskytly lepší představu i výsledky voleb a referend, které L. Rovná uvádí jen zlomkovitě (autonomie Walesu byla v referendu schválena díky většině 0,6 %!). Rovněž další údaje jsou zlomkovité; autorka informuje, že v roce 2000 bylo znovuustaveno shromáždění v Severním Irsku, ale už zamlčuje, že bylo o rok později znovu rozpuštěno.

Soudě podle odkazů, její znalosti problematiky nacionalismu jsou opřeny hlavně o tři autory – Jana Křena, Miroslava Hrocha a Erica Hobsbawma. Pokud se týká starší britské historie, už ani není jasné, jestli se o někoho opírá. Proto se v úvodu textu může objevit tvrzení, že britský politický systém funguje už patnáct set let. Jistou kontinuitu však anglickému politickému systému můžeme s přimhouřením očí přiznat nanejvýš od doby normanských králů, což je doba o třetinu kratší. Při popisu nejvýznamnějších institucí pak

RECENZE

i sama autorka ukazuje na radikální změny, jimiž prošla britská místní správa a parlament po začátku průmyslové revoluce. Je možné si domyslet, že tvrzení o patnácti stech letech trvání politického systému, stejně jako mnoho jiných tvrzení L. Rovná převzala z nějakého britského zdroje. I egyptský prezident čas od času zdůrazňuje návaznost na starověkou státnost, ale nikdo soudný by netvrdil, že egyptský politický systém funguje už čtyři tisíce let.

Přestože nová kniha Lenky Rovné plní základní funkci, kterou slibuje na zadní straně obálky (charakterizovat jednotlivé instituce britského politického systému, objasnit fungování těchto institucí i politického systému jako celku), najdeme tu současně nemálo nedostatků, a to jak na straně autorky, tak i na straně vydavatele. To vede k jistému zamyšlení nad nakladatelskou politikou u nás.

Prakticky žádné z těch nakladatelství, která se u nás věnují sociálním vědám, si podle všeho nedovolí autorovi vrátit rukopis k podstatnějším přepracování, protože po hotovém rukopise by mohla snadno sáhnout konkurence. Zvláště, jde-li o autora v českých poměrech známého (publikujícího), popřípadě ještě přednášejícího na vysoké škole, protože pak je větší naděje na odbyt mezi studenty. Kvalita vydávané produkce tak samozřejmě občas trpí. Kniha Lenky Rovné nepředstavuje samozřejmě žádný odstrašující příklad, není špatná. A kdybychom se chtěli držet tradičního domácího lidového diskurzu, je na české poměry docela dobrá. Spíše jde o promarněnou příležitost. Nakladatelství Slon se pokusilo o důrazné vykročení do oblasti mezinárodních vztahů, prvním svazkem se mohlo ukázkově předvést. Rovněž autorka, která se vymyká běžnému českému průměru, mohla – zvláště v publikaci určené především vysokoškolským studentům – přispět ke zvýšení laťky pro odborné publikace z domácí produkce. Nestalo se však ani jedno, ani druhé.

Filip Tesar